

ת"פ 26462/05/15 - פרקליטות מחוז מרכז - פלילי נגד אביגד סנדלר

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"פ 26462-05-15 פרקליטות מחוז מרכז - פלילי נ' סנדלר ואח'

לפני כבוד השופט עידו דרואן-גמליאל

המאשימה: פרקליטות מחוז מרכז - פלילי

ע"י ב"כ עוה"ד גלעד ארליך ומיכאל סטופ

נגד

הנאשם: אביגד סנדלר (נאשם 1)

ע"י ב"כ עו"ד אורי קינן

החלטה

ביום 19 לנובמבר 2017, במסגרת הסדר טיעון, הודה הנאשם בכתב אישום מתוקן והורשע, ומקץ שנה, ביום 22 לנובמבר 2018, ביקש לחזור בו מהודאתו: האם יש להתיר לו לעשות כן?

השתלשלות ההליך:

עמוד 1

כללי:

1. ביום 13.05.15 הוגש נגד הנאשם ושישה אחרים כתב אישום, שלאחר שתוקן ביום 25.1.16, ייחס לנאשם ולעוד שישה אחרים עבירות שעיקרן סחר באיברי-אנוש, לפי חוק השתלת איברים, תשס"ח - 2008:
בכתב האישום נטען שבין השנים 2008 - 2014, עסקו הנאשמים בצוותא, כל אחד בחלקו, בסחר באיברים ובארגון השתלות בניגוד להוראות החוק, דהיינו - נטילת איברים מתורמים חיים אשר קיבלו תמורה עבור נטילת האיברים מגופם, והשתלת אותם איברים באנשים אחרים, שאינם קרובי משפחתם. לאורך התקופה הרלוונטית הפיקו הנאשמים רווחים כספיים מארגון השתלות בלתי חוקיות במקומות שונים בעולם, כמפורט בכתב האישום.
2. פרט לנאשם 2 ששוהה בחו"ל ושעניינו הותלה, כרתו כלל הנאשמים הסדרי טיעון עם התביעה וענייניהם של הנאשמים האחרים בתיק זה הסתיימו, בגזירת הדין או בצירוף לתיק אחר.

בעניינו של הנאשם:

3. במקביל לניהולו של התיק העיקרי, קיימו הצדדים ארבע ישיבות גישור בפני כב' הש' צ' עוזיאל, ס"נ, החל מיום 28.01.16 ועד ליום 14.02.17.
4. ביום 12.06.17 הגיש הנאשם מענה מפורט לכתב האישום ובישיבת יום 15.06.17 נקבעו מועדים להבאת הראיות לחודש ספטמבר 2017.
5. עקב מניעות שצצו, הגישו הצדדים בקשות מוסכמות לביטול מועדי ההוכחות, שנדחו לחודש אוקטובר 2017.
6. ביום 22.10.17 התייצבו בפני ב"כ המלומדים של התביעה ולבקשתם בוטלו מועדי הוכחות "לנוכח מגעים מתקדמים בין הצדדים ליתור הבאת הראיות". המגעים נמשכו והדין נדחה לבקשת הצדדים.
7. ביום 02.11.17 הגישו הצדדים בקשה מוסכמת לביטול מועדי ההוכחות, לאחר שכרתו הסדר טיעון שהוצג ביום 19.11.17: הוסכם על תיקונו בשנית של כתב האישום ועל הפניית הנאשם לשירות המבחן. מדובר אפוא בהסדר טיעון דיוני, ללא הסכמות עונשיות.
8. באותו מועד, 19.11.17, הצהיר הסניגור המלומד ש"ההסדר היה בליווי הנאשם, אנחנו גם ישבנו במשרדנו, לאחר שקיבלנו את ההצעה הסופית מהפרקליטות, ישבנו עם הנאשם עברנו על כל ההצעה והנאשם אישר לי להגיע להסדר".
- בית המשפט פנה לנאשם לבירור הסכמתו להסדר והודאתו, וכך נרשם מפיו - "אני מבין את ההסדר ומודע לכך שבית המשפט אינו כבול בו, ואני גם יודע שאין הסכמה לעונש. אני מודה בעובדות כתב האישום המתוקן".
9. הנאשם הורשע לפי הודאתו בעבירות הבאות:
א. קשירת קשר לביצוע עוון, לפי סעיף 499 (א) (2) לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (ריבוי עבירות);

ב. סחר באיברים ותיווך לסחר באיברים, לפי סעיפים 36(א)(1), 36(א)(2) ו-36(א)(3) לחוק השתלת איברים תשס"ח-2008, יחד עם סעיף 29 לחוק העונשין הנ"ל (13 עבירות);

ג. סיוע לסחר באיברים ולתיווך לסחר באיברים, לפי סעיפים 36(א)(1), סעיף 36(א)(2) ו-36(א)(3) לחוק השתלת איברים, יחד עם סעיף 31 לחוק העונשין הנ"ל (9 עבירות);

ד. ניסיון לסחר באיברים ולתיווך לסחר באיברים, לפי סעיפים 36(א)(1), 36(א)(2) ו-36(א)(3) לחוק השתלת איברים, יחד עם סעיף 25 לחוק העונשין הנ"ל (עבירה אחת);

ה. סיוע לניסיון לסחר באיברים ולתיווך לסחר באיברים, לפי סעיפים 36(א)(1), 36(א)(2) ו-36(א)(3) לחוק השתלת איברים, יחד עם סעיפים 25 ו-31 לחוק העונשין הנ"ל (3 עבירות);

10. הנאשם הופנה לשירות המבחן והתקבל בעניינו תסקיר מיום 08.07.18: השירות התרשם כי הנאשם מטשטש מחומרת מעשיו והשלכותיהם, אינו לוקח אחריות אישית על מעשיו ואוחז בעמדה קורבנית. עמדותיו של הנאשם שללו אפשרויות טיפוליות והשירות המליץ על "ענישה קונקרטית ומוחשית".

11. לא למותר להביא את דברי הנאשם שנרשמו ונכללו בתסקיר, ואין מחלוקת כי כך נאמר: הנאשם טען שפרופ' זכי שפירא (נאשם 6) פנה אליו והציע לו להיות מנהל אדמיניסטרציה בחברה המתאמת השתלות בחו"ל, והנאשם קיבל את ההצעה עקב מצבו הכלכלי הדחוק. לדבריו, תפקידו הסתכם בטיפול בחולים שנזקקו להשתלה, לפני ואחרי הניתוחים שבוצעו בחו"ל, לרבות הזמנת טיסות וליווי לבדיקות. הנאשם טען כי לא היה בקשר עם תורמי האיברים ולא תיווך בינם לבין החולים, כי לא ידע על זיוף מסמכים, כי לא היה מעורב בפרטי התשלומים וכי כלל לא ידע את היקף הפעילות של החברה. לדבריו, גם לאחר שנכנס החוק לתוקפו, סבר כי פעילותו אינה אסורה, כי לא עמד בקשר ישיר עם התורמים. עם זאת הודה הנאשם כי בשנתיים האחרונות לפעילות החברה "הבין כי מעשיו אינם חוקיים, אך לא ייחס משמעות מספקת לחומרתם... כיום [הוא] מבין כי התנהל באופן בעייתי והביע חרטה על כך".

12. לאחר דחיות נוספות נקבע המועד לשמיעת הטיעונים לעונש ליום 04.10.18, אך באותה ישיבה עתרה ההגנה לדחיית הדיון, כדי לאפשר לה להעיד רופא לעניין מצבו הבריאותי של הנאשם. באותה ישיבה פנה בית המשפט לסניגור ולנאשם וביקש שתובהר עמדת הנאשם ביחס להודאתו, לנוכח דבריו שהובאו בתסקיר, כמפורט לעיל. וכך הצהיר הסניגור בתשובה: "אנו עומדים מאחורי ההסדר ובהחלט מסכימים לו, מוכנים לטעון לעונש".

13. הדיון נדחה להעדתו של הרופא, עד ההגנה לעונש, ובית המשפט הורה כי בדיון הנדחה תוסיף ההגנה ותבהיר עמדתה הסופית ביחס לדברי הנאשם לשירות המבחן ולמידת התאמתם להודאת הנאשם^[1].

14. הדיון נדחה ליום 22.11.18, ובו עלתה לראשונה בקשת הנאשם לחזור בו מהודאתו:

הסניגור מסר שהנאשם הגיע למשרדו פעמיים, לצורך הבירור שנדרש על-ידי בית המשפט בעקבות התסקיר, ולאחר התלבטויות רבות ביקש לחזור מהודאתו.

הנאשם אמר:

אני הודאתי בכתב האישום המתוקן מסיבה אחת פשוטה, לגמור את העסק כמה שיותר מהר, כי אני מטורטר כבר 6.5 שנים, אבל מרגע שהודיתי וישבתי עם עצמי עוד פעם ועוד פעם, הגעתי למסקנה פשוטה, ש- 95% מהעבירות שאני מואשם והודיתי בהן, לא ביצעתי אותן. אנשים אחרים ביצעו אותם ומנסים להפיל את התיק עלי. אני לא מוכן להיות הש.ג. של אף אחד.

15. הצדדים טענו בעל-פה, הגישו השלמות בכתב לטיעוניהם, ועתה יוכרע גורל הבקשה.

המסגרת הנורמטיבית בה יתנהל הדין:

16. חזרתו של נאשם מהודאתו ובקשה לביטול הרשעתו נדונים בסעיף 153 לחוק סדר הדין הפלילי [נ"מ], תשמ"ב-1982, שזו לשונו:

(א) הודה הנאשם בעובדה, אם בהודיה שבכתב לפני המשפט ואם במהלך המשפט, רשאי הוא בכל שלב של המשפט לחזור בו מן ההודיה, כולה או מקצתה, אם הרשה זאת בית המשפט מנימוקים מיוחדים שירשמו.

(ב) התיר בית המשפט לנאשם לחזור בו מהודייתו אחרי הכרעת הדין, יבטל בית המשפט את הכרעת הדין במידה שיסודה בהודיית הנאשם ויחדש את הדין אם הדבר מתחייב מן הנסיבות.

17. החוק דורש אפוא כי בקשה כזו של נאשם לא תיענה אלא לאחר שיקול דעת המבוסס על "נימוקים מיוחדים", וההלכה הפסוקה עוקבת אחר לשונו והגיונו של החוק, כפי שנאמר בע"פ 6028/13 פלוני נ' מ.י. (2014):

לא בכדי מורה החוק כי יש צורך ב"נימוקים מיוחדים שירשמו", כדי שהודיה והסדר טיעון לא יהיו תלויים על בלימה, על מנת להבטיח בטחון, יציבות ורצינות.

18. תמציתה של הלכה הובאה מפי הש' ג'ובראן ברע"פ 445/16 זקן נ' מ.י. (2016), בהסתמך על פסקי-דין קודמים בהם בוררה ההלכה, ובמיוחד ע"פ 6349/11 שניידר נ' מ.י. (2013) וע"פ 3754/91 מ.י. נ' סמחאת (1991):

המבחן המהותי לפיו תיחתך הסוגיה הוא "מבחן המניע", קרי, מהי הסיבה לבקשת הנאשם לחזור בו מהודאתו - האם מדובר ברצון כן ואמיתי להוכיח את חפותו, או שמא מדובר בפעולה טקטית אשר נועדה להשיג רווח דיוני משפטי.

19. משמע - על בית המשפט לברר ולקבוע, האם בקשתו של הנאשם לחזור בו מהודאתו היא בקשה אותנטית, המשקפת רצונו להילחם על חפותו, או שמא מדובר בבקשה טקטית "תכסיסנית" שיסודה בשאיפה פסולה ליתרון דיוני; לשון אחר, איתור "הסיבה הפְּנֵה" לבקשת הנאשם (ע"פ 5768/10 פלוני נ' מ.י. (2015) וע"פ 1050/14 פלוני נ' מ.י. (2014)).

20. על בית המשפט מוטל אפוא לחדור לצפונות-ליבו של הנאשם, על-דרך מסקנה הנלמדת מנסיבות העניין ומהתנהגות הנאשם. לכן נקבעו מדדי עזר שונים וביניהם:

א. נסיבות ההודאה, כאשר פגמים דוגמת היעדר הבנה מלאה של הנאשם את משמעות הודאתו, או מסירת ההודאה תחת לחץ פסול או אף כפייה חו"ח, יצביעו על כנותה של בקשת הנאשם לחזרה מהודאה. מאידך גיסא, נסיבות המלמדות על הודאה שניתנה "ברצינות ולאחר שיקול דעת", מקשות על התכחשות מאוחרת לתוכן ההודאה (ע"פ 6028/13 הנ"ל). למדד זה של נסיבות ההודאה ניתן משקל מיוחד, הקרוב למבחן עצמאי, וראו למשל סעיף ט' בע"פ 10478/09 **פלוני נ' מ.י.** (2010):

מן הפסיקה נמצאו למדים, כי הדגש המרכזי בכגון דא מושם בראש ובראשונה על שאלת רצונו החופשי של הנאשם בשעת ההודאה, ומידת הבנתו את משמעות החלטתו.

הלכה למעשה, נמצא בפסיקה קו עקיב של בחינת כנותה של ההודאה, כמבחן המרכזי - ולעתים היחיד - שבו תלויה בחינת כנותה של החזרה ממנה, וראו למשל ע"פ 9057/16 **חטיב נ' מ.י.** (2018), רע"פ 4472/18 **ירושלמי נ' מ.י.** (2018), ע"פ 3227/10 **פלוני נ' מ.י.** (2011), וסקירת פסיקה ומסקנות בתפ"ח 15150-06-13 **מ.י. נ' גטנך** (2015), בו נאמר ש"עיון בפסיקה הרבה של בית המשפט העליון בנושא זה - פסיקה המאוחרת ברובה לעניין **סמחאת** - מלמד כי המקרים שבהם יינתן היתר לנאשם לחזור בו מהודאתו בבית המשפט הם נדירים, ומדובר באותם מקרים שבהם קיים חשש של ממש כי הנאשם הודה באשמה מתוך לחץ חיצוני או פנימי ובניגוד לאמונתו הכנה בחפותו, או במקרים שבהם יש יסוד לכך שלא הבין את תוכן הודאתו ומשמעותה"^[2];

ב. "מבחן העיתוי", לפיו קטן החשש כשהבקשה מוגשת לפני מתן גזר הדין, שאז - בדרך-כלל - לא ניתן לתלות את הבקשה באי שביעות-רצון מתוצאת ההליך. ככלל, ככל שהבקשה לחזרה מההודאה עולה בשלב מתקדם יותר של המשפט, כך הנטייה לאשרה תלך ותקטן, מחמת החשש לכנותה (רע"פ 2292/08 **אמסלם נ' מ.י.** (2009), מובא בהסכמה בע"פ 6028/13 הנ"ל);

ג. שינוי מצב לרעה: הגשת הבקשה לאחר התפתחויות בהליך המרעות-לכאורה את מצבו של הנאשם בשלב הטיעונים לעונש, כגון הגשת תסקיר שלילי, מקטינה את מידת האמון שניתן לתת בכנותה (ע"פ 1050/14 הנ"ל; ע"פ 3227/10 הנ"ל, מובא בהסכמה בע"פ 6028/13 הנ"ל; ועניין **גטנך**^[3]);

21. ויודגש: רשימת מדדי העזר איננה רשימה סגורה, וקיומו של מדד זה או אחר לא יצדיק הכרה אוטומטית בכנות הבקשה, אף לא את דחייתה האוטומטית - כל מקרה ונסיבותיו, כשכל מקרה יוכרע לפי מכלול הנסיבות.

מהכלל אל הפרט - נסיבות ענייננו:

22. אמנה להלן את אותן הנסיבות הגלויות (ולכן אובייקטיביות) שמהן ניתן להסיק על מידת כנותה (הסובייקטיבית) של הבקשה:

א. גם לאחר ארבע ישיבות גישור לא הזדרז הנאשם להודות, ולמעשה איחרה כריתתו של הסדר הטיעון בעוד ארבעה חודשים, לא לפני קביעתם של מועדי ההוכחות בתיק;

ב. הזמן שחלף עד לרישום הודאת הנאשם בפרוטוקול יום 19.11.17 נוצל היטב על-ידי הסניגורים

האחראיים שהקפידו והסבירו והקשיבו והשיבו וקראו ועברו ודייקו ודקדקו בפגישותיהם עם הנאשם, שהיה מעורב ומעודכן הן במגעים לקראת ההסדר והן בנוסחו הסופי, ולא ויתרו גם על קריאה חוזרת של נוסחו הסופי של כתב האישום שבבסיס ההסדר ועל קבלת אישורו של הנאשם על כלחלק מחלקיו, כפי שהצהיר עו"ד קינן;

ג. בפני בית המשפט אישר הנאשם ללא סייג את הבנתו וקבלתו את הסדר הטיעון והודה בכתב האישום המתוקן, ללא סימני היסוס או הבעת הסתייגות במילים או בהתנהגות;

ד. ברור אפוא שהנאשם לא מסר הודאתו מתוך טעות או הבנה חלקית של משמעות ההודאה, אלא הודה לאחר זמן רב מאוד שנוצל להרהור, לשיקול דעת, לקבלת מלוא ההסברים, ולהחלטה מושכלת;

ה. הכרזתו המאוחרת של הנאשם, כביכול הודה מסיבה יחידה של רצונו "לגמור את העסק כמה שיותר מהר", איננה תואמת את המתואר לעיל - שהלא הנאשם לא מיהר להודות במה-שזה-לא-יהיה, אלא עמד על דעתו וסרב במשך חודשים ארוכים להגיע להסדר, כשהוא 'שחקן פעיל' ומלווה את גיבושו האיטי והזהיר של ההסדר, עד שנחה דעתו מנוסחו הסופי של כתב האישום בו הודה לבסוף;

ו. הנאשם גם לא סיפק כל הסבר, מדוע השתהה בהודעתו על חזרתו מהודאתו עד לרגע האחרון ממש, שנה מלאה מהודאתו וארבעה חודשים מעת קבלת התסקיר, כשגם בדיון שנקבע לטיעונים לעונש ביום 04.10.18 לא הודיע דבר לסניגורו, ואלמלא נדחה הדיון באופן לא-צפוי - היו נשמעים הטיעונים לעונש בו-ביום וגזר הדין היה ניתן תוך ימים ספורים: כיצד שהיו זה, תוך הסתרת כוונותיו מסניגורו שהצהיר בתום-ליבו ש"אנו עומדים מאחורי ההסדר ובהחלט מסכימים לו, מוכנים לטעון לעונש", מתיישב עם רצון להחיש את ההליך ולהוציא לאור אמת עלומה?

ז. גם בפני שירות המבחן לא טען הנאשם כי הודאתו נמסרה מטעמים זרים, כגון רצון לסיים את ההליך ויהי-מה, ואיננה הודאת אמת. למעשה, הנאשם הודה גם בפני שירות המבחן כי במהלך השנתיים האחרונות בתקופת המעשים הבין שמעשיו אינם חוקיים;

ח. לנוכח האמור, אני מוצא כי טענת הנאשם לפיה הודה הודאת-שווא מרצונו לסיום מהיר של ההליך, ואף טענת הנאשם לפיה הגיע לאחר הודאתו "למסקנה פשוטה... [ש]מנסים להפיל את התיק עלי", אינן מתיישבות עם מהלך הדברים ואינן אמינות כלל וכלל;

ט. הודאת הנאשם נמסרה בתנאים אופטימאליים, כמתואר לעיל, ולא נמצא בה כל פגם של אי-אמת או של נסיבות שפגעו ולו-כזית ברצונו החופשי של הנאשם או בזכות מזכויותיו;

י. בקשתו המאוחרת של הנאשם צצה ועלתה לקראת סוף ההליך, כשהנאשם התיימש ככל הנראה מתקוותיו לסוף אחר ושמח יותר, בוודאי לנוכח התסקיר השלילי ואפשר שגם לנוכח עונשי מאסר כבדים שנגזרו ביום 10.07.18 על שניים מהנאשמים האחרים, במסגרת הסדר טיעון;

23. כללן של הנסיבות, שנבחנו במדדי העזר שנקבעו בפסיקה - מסירת ההודאה מרצון חופשי, ברצינות ולאחר שיקול דעת; עיתויה המאוחר-מאוד של הבקשה; וכשזו הוגשה לאחר קבלת תסקיר שלילי וגזירת עונשים כבדים על שותפי הנאשם - שולל את כנותה של הבקשה.

24. משקבעתי כי הבקשה אינה כנה, וטיבה טקטי (ככל הנראה, במטרה לדחות את הקץ לימים רבים), לא מתקיימים "הנימוקים המיוחדים" הנדרשים בסעיף 153(א) לחסד"פ, כפי שפורשו בפסיקה.

סוף-דבר:

- א. נדחית בקשתו של הנאשם להתיר לו לחזור בו מהודאתו ולבטל את הרשעתו;
- ב. ב"כ הצדדים יתייצבו במועד הקבוע, 13.12.19 שעה 08:30, לקביעת מועד לטיעונים לעונש;

ניתנה היום, ב' טבת תשע"ט, 10 דצמבר 2018, בהיעדר הצדדים.

[1] במצב שבו קיימים סתירות או פערים בין הודאת הנאשם בעובדות אישום לבין גרסה שמסר לשירות המבחן, על בית המשפט לברר העניין ולדרוש הסבר מההגנה, וראו ע"פ 6952/10 **בשימוב נ' מ.י.** (2011) וע"פ 5864/10 **פלוני נ' מ.י.** (2011). קיומה של חובה זו, כשלעצמה, איננו מצביע על פקפוק של בית המשפט בכנותה של ההודאה;

[2] שיקולים דומים נדונים גם בשיטות משפט אחרות מתולדות המשפט המקובל האנגלי, שאף בהן השליטה הבסיסית בהליך היא של הצדדים והסדרי טיעון הם מכשיר נפוץ. כך ראו למשל את פסק דינו של בית המשפט העליון בקנדה מהעת האחרונה, שבו הן שופטי הרוב והן שופטי המיעוט התרכזו בשאלת המצב התודעתי של נאשם בעת ההודאה, כשדחו ערעורו של נאשם שביקש לחזור מהודאה: **R. v. Wong, 2018 SCC 25**;

[3] ערעור הוגש לבית המשפט העליון לעניין חומרת העונש בלבד;